

§ 33 Remiss - Alla tiders föräldraskap, ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)

KS 2022/0952

Beslut

Kommunstyrelsen sänder yttrande enligt SN 2022/0259-6 till Justitiedepartementet.

Reservationer

Mot beslutet och till förmån för eget förslag reserverar sig samtliga närvarande ledamöter och tjänstgörande ersättare för Sverigedemokraterna.

Beskrivning av ärendet

Norrköpings kommun, Socialkontoret och Överförmyndarenheten, har genom remiss beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2022:38 *Betänkande av Utredning om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla*.

Sammanfattning av förslagen

Betänkandets övergripande uppdrag har varit att se över föräldrabalkens regler om föräldraskap och i övrigt överväga vissa förändringar av de familjerättsliga reglerna. Syftet med uppdraget har varit att – med utgångspunkt i barnets bästa – åstadkomma en moderniserad och mer sammanhållen, könsneutral och jämlik reglering om föräldraskap samt regler om föräldraansvar som är anpassade till olika familjekonstellationer.

I det kommande sammanfattar och kommenterar Socialkontoret och Överförmyndarenheten kortfattat de olika förslagen i betänkandet. Förslag märkta med en referens betyder att vi bedömer att dessa kan innebära kostnadsökningar. Se nummer i referensen och därefter rubriken ”Ekonomiska konsekvenser” för ett förtydligande av kostnadsökningar.

Översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap

Förslag: Begreppen ”mor”, ”far” och ”förälder” enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken” – ersätts av ”förälder” och att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Betänkandet föreslår att den oskrivna principen om att den som har fött barnet är barnets förälder ska lagfästas, att grunderna för att häva ett föräldraskap ska förtydligas samt att språket ska moderniseras och förenklas.

Kommentar: barnet bör ha samma rätt att kunna ta del av sitt genetiska ursprung vid såväl äggdonation som spermiedonation.

Behovet av särskilda regler när det inte är känt eller är oklart vem som har fött ett barn

Förslag: Betänkandet föreslår att det införs en lagstadgad skyldighet i föräldraskapen för socialnämnden att försöka utreda vem som har fött ett barn om detta inte är känt eller är oklart.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Socialnämnden ska ha en skyldighet att verka för en rättsgenetisk undersökning i samtliga fall där nämnden bedömer att det finns ett behov av en sådan och att detta bör gälla oavsett om utredningen avser frågan om vem som har fött barnet eller föräldraskapet för den som inte har fött barnet.

Kommentar: inga invändningar.

Hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet

Förslag: Även om det är ett relativt litet antal föräldraskap som hävs per år, anser betänkandet att det är motiverat att överväga en ändring av reglerna om hävande av föräldraskap.

Kommentar: barnets rätt till att veta sitt ursprung ställs mot barnets rätt till stabilitet i familjekonstellationen. Vi instämmer i de nackdelar som framkommer med att begränsa utrymmet för att häva föräldraskap. Vår bedömning är att barnet även i framtiden bör ha en obegränsad rätt att väcka talan.

Förslag: Betänkandet föreslår att det bör införas någon form av begränsning av utrymmet att häva ett föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet.

Kommentar: barnets rätt till att veta sitt ursprung ställs mot barnets rätt till stabilitet i familjekonstellationen. Vi instämmer i de nackdelar som framkommer med att begränsa utrymmet för att häva föräldraskap. Vår bedömning är att barnet även i framtiden bör ha en obegränsad rätt att väcka talan.

Förslag: Betänkandets förslag är att en förälder ska väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Betänkandets bedömning är att barn även framöver bör ha en obegränsad rätt att väcka talan. Betänkandet föreslår dock att barnet som utgångspunkt ska föra sin egen talan i mål om hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet.

Kommentar: hur ska barnets önskan framkomma när föräldrarna inte har intresse av att väcka frågan? Önskemål finns om ett förtydligande för innehåll i det yttrande som socialnämnden kan komma att behöva avge till rätten.

Behovet av ändringar i lagen om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Förslag: Betänkandet föreslår att lagens tillämpningsområde ska utvidgas till att omfatta alla situationer när den genetiska kopplingen är avgörande för det rättsliga föräldraskapet.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Betänkandet föreslår att en domstol ska kunna besluta om en rättsgenetisk undersökning när det inte är känt eller är oklart vem som har fött ett barn om en sådan undersökning behövs.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Om en presumtiv eller ifrågasatt förälder inte vill medverka till en rättsgenetisk undersökning bör det, enligt betänkandet, finnas möjlighet att besluta om tvångsmedel för att en sådan undersökning ska komma till stånd. Betänkandets bedömning är att en sådan begränsning av skyddet mot kroppsliga ingrepp är proportionerlig.

Kommentar: inga invändningar.

Behovet av ändringar i reglerna om föräldraskap i internationella situationer

Förslag: För att få en mer sammanhållen och lättöverskådlig lagstiftning föreslår betänkandet att de svenska bestämmelserna om föräldraskap i internationella situationer som i dag finns i 1985 års lag och 1979 års lag ska samlas i en ny lag.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: I huvudsak ska reglerna i 1985 års lag och 1979 års lag föras över i sak oförändrade till den nya lagen. Betänkandet föreslår dock några förändringar i jämförelse med vad som gäller i dag, bland annat att lagens tillämpningsområde ska utvidgas till att omfatta frågor om föräldraskap för den som har fött barnet och att det ska införas en regel som anger att svensk lag alltid ska tillämpas i frågor om föräldraskapet för den som har fött barnet. Betänkandet föreslår också att den nya lagen ska gälla i fler situationer när frågan avser föräldraskapet för den som inte har fött barnet.

Kommentar: inga invändningar.

Utökade möjligheter till adoption

Förslag: Betänkandet föreslår att makar och sambor som är eller har varit familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare för ett barn ska kunna adoptera barnet gemensamt även efter en separation. Vidare föreslår betänkandet att tidigare makar och sambor ska kunna åstadkomma ett gemensamt föräldraskap genom styvbarnsadoption.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Betänkandet föreslår att en make eller sambo som är eller har varit ensamstående familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare, eller som har varit familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare tillsammans med en partner som senare avlidit, ska kunna adoptera utan sin nya partner.

Kommentar: inga invändningar.

Åtgärder för familjer där fler än två vuxna tar föräldransvar

Förslag: Förutsättningarna för barn att upprätthålla en relation med sina sociala föräldrar efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras.

Kommentar: inga invändningar. Viktigt dock att barnet inte utsätts för ytterligare föräldrakonflikter.

Förslag: Sammantaget bedömer betänkandet att reglerna om barns rätt till umgänge med sina rättsliga respektive sociala föräldrar bör vara mer likartade än vad de är i dag.

Kommentar: en social förälder kan vara en person som inte gör sin röst hörd. Hur ska barnet kunna hävda sina rättigheter till denna sociala förälder? Kan vara tillrådligt att förstärka barnperspektivet i föreslagen förändring.

Förslag: Betänkandet föreslår att det införs en ny form av fullmakt – föräldrafullmakt – som gör det enklare för bland annat sociala föräldrar att få en mer generell behörighet att hantera frågor som gäller barnet. Uppgift om föräldrafullmakt ska registreras i folkbokföringen och med fullmakten ska följa en förutbestämd och i lag angiven behörighet att i vårdnadshavarens ställe agera i olika frågor som rör barnet.

Kommentar: vilka behörigheter har en fullmaktsinnehavare utifrån ett myndighetsperspektiv? Detta behöver tydliggöras för att undvika tolkningsutrymme.

Finns för en myndighet informationsskyldighet även till social förälder som har en fullmakt? Ska en social förälder tex. få insyn i en pågående utredning?

Ett barn som har fyllt 12 år ska (enligt betänkandet) som huvudregel lämna sitt samtycke till en anmälan om föräldrafullmakt; hur säkerställer man barnets vilja? Är detta ett uppdrag till socialnämnden?

Vi anser även att föräldrafullmakten i första hand bör begränsas till att endast avse vårdnadsfrågor och inte inkludera förmynderskapet.

I utredningen har lyfts som exempel att det kan vara bra för en social förälder att kunna kontrollera den underåriges saldo på kontot innan denne för över pengar. Det är förvisso en bra tanke men det är en stor skillnad på att få en "tittfunktion" på barnets kontosaldo och att ges möjlighet att få ta del av uppgifter som rör barnets ekonomiska angelägenheter i samma utsträckning som en förmyndare.

Föräldrafullmaktsinnehavaren bör i andra hand inte ha rätt att ta del av uppgifter som förvaras hos överförmyndaren. Således bör 13-16 kap i Föräldrabalken undantas från föräldrafullmaktens behörighet.

Handlingar som förvaras i personakter hos överförmyndaren omfattas av en stark sekretess, ett så kallat omvänt skaderekvisit. Det ska således stå klart att barnet inte lider något men av att uppgifter lämnas ut. Sekretessbrytande bestämmelser för detta finns i 16 kap 7 § FB. Att en generell föräldrafullmakt skulle ge en person som inte är förmyndare tillgång till uppgifter som finns i överförmyndarens personakter medför endast att urholka den starka sekretess som skyddar barnets uppgifter hos överförmyndaren.

Barns rätt till umgänge med sociala föräldrar förstärks

Förslag: För att stärka barns rätt till sina sociala föräldrar föreslår betänkandet att det införs en självständig talerätt i frågor om umgänge för den som är att anse som en särskild umgängespersion. Med detta avses en person med vilken barnet har en relation som motsvarar den mellan barn och förälder.

Kommentar: vem bedömer, Tingsrätten eller Socialnämnden, om en person är att anse som en särskild umgängespersion, samt hur relationen till umgängespersionen gestaltas sig ur barnets perspektiv?

Vi ser, trots betänkandets reflektioner, en risk för att ett barn utsätts för fler konflikter och fler tvister när det finns fler än en särskild viktig umgängespersion.

Utökade möjligheter till samarbetsamtal

Förslag: Betänkandet föreslår att kommunens skyldighet att erbjuda samarbetsamtal utökas så att denna även omfattar samtal som syftar till att barnets vårdnadshavare och en särskild umgängespersion når enighet i frågor om umgänge. Kommunerna bör ha ett tydligt mandat att anordna sådana samtal.

Kommentar: inga invändningar.

Större möjligheter att ta hänsyn till barnets bästa när vårdnaden bestäms efter en förälders eller vårdnadshavares död

Förslag: Betänkandet föreslår att det införs regler som – i likhet med vad som gäller i några av våra nordiska grannländer – möjliggör att hänsyn kan tas till barnets boendesituation när vårdnaden efter en förälders dödsfall bestäms, även när den efterlevande föräldern haft del i vårdnaden sedan tidigare. Enligt betänkandets förslag ska domstolen på talan av socialnämnden, om det är lämpligare, flytta över vårdnaden från den efterlevande föräldern till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. En sådan talan ska väckas inom sex månader efter förälderns död.

Kommentar: ett bra förslag, men med invändning att tidsramen för att väcka talan om vårdsöverflytt kan vara för snäv beroende på var delegationen ligger.

Det bör föras in i lagtexten att, inför tingsrättens beslut att förordna en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare, överförmyndaren ska ges tillfälle att yttra sig över den förslagna särskilt förordnade vårdnadshavarens lämplighet som (förordnad) förmyndare.

Huvudregeln är att när en person förordnas som särskilt förordnad vårdnadshavare att denne automatiskt även blir barnets förmyndare då förmynderskapet anses ingå i uppdraget särskilt förordnad vårdnadshavare om inget annat uttryckligen anges.

I dagsläget ges inte överförmyndarnämnden möjlighet att kontrollera om särskilt förordnade vårdnadshavare uppfyller de krav som ställs på en person som vill förordnas som ett barns förmyndare.

I 6 kap 10 a § stadgas att den som ska utses till särskilt förordnad vårdnadshavare ska vara lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Lämplighetsbedömningen som görs avseende en särskilt förordnad vårdnadshavare tar inte fasta på något annat än vad barnet har rätt till enligt 6 kap 1 § FB.

När ett barn förlorar sina legala föräldrar är det samhällets skyldighet att tillse att barnets rättigheter tas tillvara på rätt sätt. Det innebär att barnet ska ha rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran samt att barnets medel förvaltas på ett sätt som bäst gagnar barnet och inte missbrukas eller försummas.

Det är inte alltid säkert att den som kan tillhandahålla det ena är lämplig att hantera det andra. När samhället (tingsrätten) ska besluta om vem som är bäst lämpad att sörja för ett barn (vårdnad) och vem som är bäst lämpad att förvalta barnets egendom (förmynderskap) bör en grundlig lämplighetsprövning göras.

Socialnämnder gör, i ärenden om särskild förordnad vårdnadshavare, endast en prövning av kriterierna uppställda i 6 kap 10 a § och tar inte hänsyn till den lämplighetsbedömning enligt 10 kap 14 § som överförmyndaren gör för att säkerställa att den som vill utses till förordnad förmyndare är rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig. Då en särskilt förordnad vårdnadshavare samtidigt blir förmyndare bör lämplighetsbedömningen även innefatta de i 10 kap 14 § uppställda kriterierna för en förordnad förmyndare.

I 10 kap 6 § står det att den som ska utses till förordnad förmyndare ska vara en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig person. Vidare står det i 10 kap 14 § FB uttryckligen att i ärende om förordnade av förmyndare ska rätten ge överförmyndaren tillfälle att lämna förslag på person som är lämplig för uppdraget och då i förlängningen pröva lämpligheten på den som vill förordnas som förmyndare.

Överförmyndaren är den myndighet som utövar tillsyn över förmyndare, både legala och förordnade. Överförmyndaren är en av de parter som har rätt att ansöka om både förordnade och entledigande av en förmyndare. Då överförmyndaren utövar tillsyn och har i sitt uppdrag att tillse att den underåriges rättigheter tas tillvara bör det vara en självklarhet att överförmyndaren ska ges tillfälle att yttra sig över en föreslagen särskilt

förordnad vårdnadshavares lämplighet att förvalta den underåriges medel inom ramen för förmynderskapet.

Förslag: Betänkandet föreslår en enklare ordning som innebär att den efterlevande föräldern kan ansöka hos domstol om att få utöva vårdnaden gemensamt med en viss person.

Kommentar: inga invändningar.

Förslag: Betänkandet föreslår att motsvarande regler ska gälla när ett barn står under vårdnad av två särskilt förordnade vårdnadshavare och en av dem dör. Betänkandet föreslår också flera följdändringar med anledning av att ett barn kan komma att stå under vårdnad av en förälder och en särskilt förordnad vårdnadshavare gemensamt.

Kommentar: inga invändningar.

Ekonomiska konsekvenser

Betänkandet menar att vissa förslag får anses innebära ett visst utökat åtagande för kommunerna. Förslagen bedöms inte leda till annat än försumbara kostnadsökningar för kommunerna och aktualiserar därför inte någon tillämpning av den kommunala finansieringsprincipen.

Vår bedömning är att kostnadsökningar inte är försumbara då betänkandets förslag innebär en ökning av befintliga arbetsuppgifter samt att det tillkommer nya arbetsuppgifter;

1. Ökning av utredningar (adoption utredning, föräldraskapsutredningar, utredningar om särskilt förordnad vårdnadshavare, utredning av umgänge med särskild umgängespersion)
2. Ökning av upplysningar
3. Ökning av samarbetsamtal med särskild umgängespersion och en eller två vårdnadshavare (vilket är mer personalkrävande),
4. Ökning av informationssamtal
5. Ökning av avtal
6. Ökning av att väcka talan (ny arbetsuppgift)

Betänkandet ger inget underlag för att kunna bedöma kostnadsökningars omfattning.

Barnkonsekvensanalys

Vi delar betänkandets bedömning att förslagen får positiva konsekvenser för framför allt barn och unga samt att ändringarna som föreslås i den föräldraskapsrättsliga regleringen innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks. Det finns dock en viss oro för att nuvarande resurser inte kan tillgodose vissa av förändringsförslagen vilket kan få till konsekvens att Norrköpings kommun inte kan leva upp till betänkandets intention om att stärka barnperspektivet.

Yrkanden

Christopher Jarnvall (SD), yrkar, med instämmande av Florian Aranda (SD), att remissyttrandet ändras enligt följande:

Vi ser behovet av att revidera lagtexten som sådan, men vi vill att begreppen "mor", "far" samt "förälder" bör användas i den för tydlighetens skull.

Eva-Britt Sjöberg (KD) yrkar, med instämmande av Nicklas Lundström (V), Maria Sayeler Behnam (S) och Robert Nordman (MP), bifall till liggande förslag.

Maria Sayeler Behnam (S) och Robert Nordman (MP) yrkar även avslag till Sverigedemokraternas ändringsyrkande.

Propositionsordning

När förhandlingarna förklarats avslutade finner ordföranden att det föreligger två förslag till beslut, liggande förslag och ett ändringsyrkande yrkat av Christopher Jarnvall (SD), med instämmande av Florian Aranda (SD). Ordföranden ställer förslagen emot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med liggande förslag.

Sänt till:
Justitiedepartementet
Socialkontoret (T. Albrecht)
Kommunstyrelsens kontor (A. Rohlén)

Justeras:

NORRKÖPING

KOMMUNSTYRELSEN

PROTOKOLLSUTDRAG

2023-01-23

10(10)

_____
Sophia Jarl

_____
Nicklas Lundström

Justerarens signatur

Protokollsutdraget bestyrks